

Współpraca międzynarodowa województwa mazowieckiego Realizacja polityki zagranicznej Część druga

Stanisław Faliński

STRESZCZENIE

Niniejszy artykuł stanowi drugą część opracowania pt. *Współpraca międzynarodowa województwa mazowieckiego. Umowy o współpracy zagranicznej*, opublikowanego w 46 numerze kwartalnika MAZOWSZE Studia Regionalne. W prezentowanej części omówiono działalność zagraniczną województwa mazowieckiego, będącą realizacją kierunków wskazanych w dokumentach przeanalizowanych w pierwszej części artykułu. Przedstawiono więc aktywność międzynarodową Mazowsza będącą, osadzoną w dokumentach programowych, polityką zagraniczną największego polskiego regionu.

Słowa kluczowe: samorząd regionalny, województwo mazowieckie, współpraca międzynarodowa

Na podstawie przedstawionych w części pierwszej artykułu [Faliński 2023], różnego rodzaju dokumentów dotyczących współpracy międzynarodowej, województwo mazowieckie, poprzez konkretną działalność, realizuje ich zapisy. Specjalną rolę odgrywa w tego typu pracach wspomniane w części pierwszej, powołane do życia w 2002 r. Biuro Przedstawicielskie Województwa Mazowieckiego w Brukseli. Warto prześledzić jak wyglądała działalność tego Biura po kilku latach jego istnienia, w okresie 2008–2009, i zestawień tę aktywność z pracą omawianej placówki po kilkunastu latach jej działalności, w 2020 r. W latach 2008–2009 Biuro uczestniczyło i koordynowało udział Mazowsza w wielu, różnego rodzaju przedsięwzięciach [Prandota 2009, s.15].

W październiku 2008 r. odbyły się w Brukseli kolejne, coroczne „Dni Otwarte” (*Open Days*) organizowane przez Dyрекcję Generalną ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej Komisji Europejskiej wspólnie z Komitetem Regionów. *Open Days*, obecnie znane jako Europejski Tydzień Regionów i Miast, to coroczne wydarzenie, mające służyć promocji europejskich regionów i miast oraz wymianie doświadczeń w różnych dziedzinach działalności tych samorządów terytorialnych. W ramach edycji 2008 r. odbyły się różnego rodzaju warsztaty i seminaria, w których uczestniczyli reprezentujący regiony eksperci i politycy. Omawiane były problemy dotyczące polityki regionalnej specyficznej

dla różnych regionów w poszczególnych państwach europejskich, ale przede wszystkim te dotyczące wspólnych przestrzeni współpracy i aktywności określonej polityką Unii Europejskiej. Polityki dotyczącej nie tylko – choć głównie – regionów z państw członkowskich tej wspólnoty. Politycy regionalni nawiązywali kontakty, a inwestorzy poszukiwali partnerów i miejsc dla swojej aktywności gospodarczej. Ogółem w przedsięwzięciu tym wzięło udział 216 regionów z 32 państw i 7400 uczestników.

W listopadzie 2008 r. miał miejsce cykl imprez promocyjnych na rzecz województwa mazowieckiego. Prezentowano potencjał społeczny i gospodarczy Mazowsza. Upowszechniano informacje o walorach turystycznych i kulturalnych województwa oraz przedstawiano możliwości gospodarcze zamieszkujących region przedsiębiorców. Wśród najważniejszych przedsięwzięć omawianego cyklu warto wspomnieć o zorganizowanym w siedzibie Biura Przedstawicielskiego Województwa Mazowieckiego spotkaniu z udziałem Ambasadora RP w Królestwie Belgii oraz przedstawiciela Rządu Regionu Bruksela-Stolica. Ci przedstawiciele obu państw podkreślali rolę współpracy międzynarodowej regionów dla dalszego rozwoju wzajemnych kontaktów polsko-belgijskich, ale przede wszystkim dla budowania więzi pomiędzy zainteresowanymi regionami oraz ich mieszkańcami. Znakomitym instrumentarium do budowania tych powiązań są odpowiednie programy wspólnotowe. Istotnym wydarzeniem artystycznym był wernisaż wystawy malarstwa współczesnego „Pejzaże Mazowsza”, który został zorganizowany wspólnie z Komitetem Regionów. Wystawę tę otworzyli wspólnie: przewodniczący Komisji Relex tego komitetu oraz Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik, który zaprosił gości do Polski, na Mazowsze, do wzięcia udziału w cyklu imprez w ramach Roku Chopinowskiego. Imprezą towarzyszącą omawianej wystawie był mający zapraszać mieszkańców Brukseli do jej odwiedzenia zorganizowany przez mazowieckich artystów happening uliczny. Inny charakter miało kolejne, odbywające się w ramach omawianego cyklu wydarzenie, „Doing Business in Mazovia”. W spotkaniu tym wzięli udział zajmujący się problematyką gospodarczą przedstawiciele administracji publicznej z Belgii i z Mazowsza oraz przedsiębiorcy z obu krajów. Reprezentowali oni takie branże jak: rolno-spożywcza, odzieżowa, obuwnicza, meblarska, produkcji okien czy wytwórczości skórzaney. Podpisano list intencyjny o wzajemnej współpracy pomiędzy Izłą Gospodarczą w Brukseli a Agencją Rozwoju Mazowsza S.A.

W grudniu 2008 r., przed Świątami Bożego Narodzenia w siedzibie Komitetu Regionów otwarto wystawę „Polska pięknieje – 7 cudów funduszy unijnych”. W trakcie tego wydarzenia urządzono tradycyjną, polską wigilię. Wystawa – współorganizowana przez Biuro – była poświęcona renowacji polskich zabytków, prowadzonej dzięki funduszom unijnym. Wystawę tę otworzyli wspólnie Przewodniczący Komitetu Regionów Luc Van Den Brande i polski Minister Rozwoju Regionalnego Elżbieta Bieńkowska. Podczas tej uroczystości głos zabrali inni, wysokiej rangi urzędnicy i politycy reprezentujący Polskę oraz Unię: Stały Przedstawiciel Polski przy UE – Ambasador Jan Tombiński; unijny Komisarz ds. Rozwoju Regionalnego Danuta Hübner oraz reprezentujący Polską Grupę Narodową w Komitecie Regionów Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak.

W następnym, 2009 r., w styczniu, odbyło się spotkanie partnerów projektu INNET noszącego polską nazwę „Łączenie w sieci narodowych/regionalnych instytucji wspierających innowacyjność w celu włączenia Małych i Średnich Przedsiębiorstw w innowacyjne klastry technologiczne w Europie”. Organizatorem tego przedsięwzięcia był belgijski Instytut Technologii i Innowacji, a udział w nim wzięli partnerzy z 7 państw – Belgii, Francji, Hiszpanii, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Włoch i Polski. Samorząd Mazowsza reprezentował kierownik Wydziału Współpracy Naukowo-Gospodarczej Urzędu Marszałkowskiego. Projekt INNET był finansowany ze środków unijnych. Zakładał on systematyczną wymianę informacji i dobrych praktyk pomiędzy ogólnokrajowymi i regionalnymi instytucjami zarządzającymi projektami innowacyjnymi, wymianę strategicznych koncepcji w zakresie krajowych i regionalnych programów innowacyjnych, a także wdrażanie wspólnych działań w zakresie innowacji oraz wprowadzanie nowych rozwiązań transgranicznych zakładających udział kilku sąsiadujących i współpracujących państw. W spotkaniu tym, jako główny organizator, uczestniczył koordynator projektu Michele Ganotte z francuskiej agencji OSEO Anvar, zajmującej się innowacyjnymi przedsięwzięciami.

Biuro Przedstawicielskie Województwa Mazowieckiego wspomagało także w 2009 r. – podobnie jak wcześniej i później – przygotowywanie i organizowanie wizyt oraz oficjalnych wystąpień w instytucjach Unii Europejskiej marszałka województwa Adama Struzika. Jedną z tych wizyt miała miejsce w lutym tego roku. Wziął on udział w Sesji Plenarnej Komitetu Regionów, zabierając głos w dyskusji na temat transportu ekologicznego i opieki zdrowotnej. Uczestniczył w posiedzeniu Międzyregionalnej Grupy „Regiony Morza Bałtyckiego”, podczas którego omawiano przygotowaną przez Komisję Stosunków Zewnętrznych i Współpracy Zdecentralizowanej Komitetu Regionów opinię noszącą tytuł „Rola władz lokalnych i regionalnych w nowej strategii na rzecz Morza Bałtyckiego”. Podczas tej wizyty marszałek wziął także udział w obradach Polskiej Grupy Narodowej Komitetu Regionów oraz w spotkaniu grupy politycznej Europejskiej Partii Ludowej. Brał udział również w pracach dwóch komisji Komitetu Regionów: DEVE (Komisja ds. Zrównoważonego Rozwoju) oraz RELEX (Komisja ds. Stosunków Zewnętrznych i Współpracy Zdecentralizowanej). Innego typu aktywnością marszałka podczas tej wizyty było jego uczestnictwo w dorocznej konferencji „Regiony na Rzecz Zmian Ekonomicznych”, podczas której towarzyszyli mu inni politycy i urzędnicy samorządowi, m.in. wicemarszałek Stefan Kotlewski i pracownicy Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego.

W ciągu następnych ponad 10 lat istnienia BPWM doskonalilo swoją aktywność jako zagranicznego przedstawicielstwa Mazowsza. Warto poznać tę działalność w 2020 r. i zestawić ją z tą prowadzoną kilkanaście lat wcześniej, w latach 2008 i 2009. Trzeba pamiętać o tym, że analizowany 2020 r. był odmienny od innych, wcześniejszych lat ze względu na panującą w tym roku pandemię COVID-19. Determinowało to formę prac Biura przede wszystkim w formie zdalnej. Był to także rok szczególny ze względu na to, że intensywnie prowadzono prace programowe i planistyczne dotyczące perspektywy planistycznej Unii Europejskiej na lata 2021–2027. Podobnie jak wcześniej, pracownicy Biura uczestniczyli

w posiedzeniach różnego rodzaju gremiów Unii Europejskiej i spotkaniach oraz konferencjach dotyczących tej organizacji i funkcjonowania w jej ramach Polski oraz Mazowsza. Przygotowywali udział w tego typu posiedzeniach przedstawiciele Mazowsza¹.

Szczególnie istotny był udział omawianego przedstawicielstwa Mazowsza w obradach plenarnych i posiedzeniach komisji Komitetu Regionów Unii Europejskiej. W 2020 r. wybrano na kolejną, siódmą już kadencję jego władze. Podczas 138 Sesji Plenarnej wybrano do prezydium Marszałka Mazowsza Adama Struzika, który został także członkiem Komisji Spójności Terytorialnej i Budżetu – COTER oraz Komisji Środowiska, Zmian Klimatu i Energii – ENVE. Podczas tego posiedzenia przyjęto bardzo istotną opinię Komitetu Regionów w sprawie praworządności. Stwierdzono w niej, że europejskie samorzady lokalne i terytorialne odgrywają bardzo ważną rolę w umacnianiu zasad praworządności, a jej przestrzeganie jest konieczne dla procesu integracji europejskiej jako jedna z najważniejszych dla Wspólnoty wartości. Uczestniczono w pracach Komitetu tak zdalnie, jak tradycyjnie, w sposób bezpośredni. Informacje na temat przebiegu takich posiedzeń, ich ustaleniach i rezultatach były na bieżąco przekazywane do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego. Poza wskazanymi wcześniej wydarzeniami, w których brali udział pracownicy Biura, trzeba wymienić takie jak konferencja, podczas której przewodniczącym Europejskiej Partii Ludowej w Komitecie Regionów został Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego Olgierd Geblewicz, czy połączona z warsztatami konferencja „Angażowanie obywateli w dobre zarządzanie polityką spójności”, poświęcona współzarządzaniu obywateli rozwojem terytorialnym. Pracownicy Biura wzięli udział także w pracach dwóch komisji komitetu, w których zasiada marszałek Adam Struzik. Podczas posiedzenia Komisji COTER przedstawił on opinię na temat wyzwań stojących przed komunikacją publiczną w wielkich miastach i na obszarach metropolitalnych. Z kolei podczas posiedzenia Komisji ENVE wygłosił referat poświęcony strategii chemicznej w procesie zintegrowanego rozwoju. Strategia ta powinna przewidywać wdrażanie innowacyjnych projektów dotyczących recyklingu tworzyw sztucznych i wykorzystywania biomasy oraz innych przedsięwzięć gospodarczych dotyczących branży chemicznej. Działania w tym kierunku są prowadzone przez Stowarzyszenie Europejska Sieć Regionów Chemicznych (ECRN), którego województwo mazowieckie jest członkiem od 2010 r.

Kolejnym przejawem aktywności omawianej placówki zagranicznej Mazowsza był udział w 18. edycji Europejskiego Tygodnia Regionów i Miast, o którego wydaniu w 2008 r. wspomniano wcześniej. Charakter i formuła tego promocyjno-informacyjnego wydarzenia w latach 2008 i 2020 były podobne, chociaż – co naturalne – obejmowały zupełnie inne przedsięwzięcia. Tym razem, w 2020 r., nowością było to, że województwo mazowieckie prezentowało się poprzez wspólne zorganizowanie z innymi

¹ Informacja dotycząca działalności Biura Przedstawicielskiego Województwa Mazowieckiego w Brukseli za 2020 r. Dokument wewnętrzny bez miejsca i daty przygotowania, (na prawach maszynopisu) w zasobach AZUMWM.

regionami europejskimi specjalnej konferencji. Poza polskim regionem jej współorganizatorami były: niemiecka Saksonia-Anhalt, hiszpańska Walencja, brytyjska Walia, czeska Wysoczyna i holenderski Achterhoek. Wspólnie zorganizowano konferencję zatytułowaną „Spójność i współpraca w procesie transformacji regionalnej”, która odbyła się 13 października 2020 r. Mazowsze reprezentowała dyrektor Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego w Warszawie Elżbieta Kozubek, która zaprezentowała projekty dotyczące współpracy międzynarodowej samorządów terytorialnych, współfinansowane z programów unijnych (inicjatywa wspólnotowa Interreg). W ramach omawianej edycji Europejskiego Tygodnia Regionów i Miast, Biuro uczestniczyło także w wielu innych spotkaniach polityków, samorządowców, przedsiębiorców i ekspertów, organizowanych z użyciem łączności elektronicznej oraz stacjonarnie, dotyczących różnych aspektów polityki regionalnej Unii Europejskiej realizowanej w warunkach epidemii COVID-19 i polityk mających ograniczyć negatywne skutki tej epidemii w przyszłości.

W omawianym, 2020 r., Biuro Przedstawicielskie Województwa Mazowieckiego uczestniczyło także w szeregu innych, mniej spektakularnych i znanych konferencjach, wideokonferencjach, seminariach i spotkaniach organizowanych przez Parlament Europejski, Komisję Europejską czy Komitet Regionów Unii Europejskiej. Wydarzenia te dotyczyły wielu zróżnicowanych merytorycznie problemów, spośród których najważniejsze to: Plan Odbudowy Europy po pandemii COVID-19; koronawirus i jego wpływ na społeczności lokalne; transport publiczny i jego ekologiczne uwarunkowania, alternatywne paliwa, dekarbonizacja i ograniczenie emisji CO₂; turystyka, polityka żywnościowa, opieka zdrowotna, polityka żywieniowa i produkcja żywności, leśnictwo i rybołówstwo; realizacja Europejskiego Zielonego Ładu i jego relacje z produkcją chemiczną; zaangażowanie obywateli w realizację polityki spójności UE; tworzenie paneuropejskiej sieci ośrodków innowacji cyfrowych, wspomagających sektor małych i średnich przedsiębiorstw w korzystaniu z zaawansowanych technologii cyfrowych; wymiana doświadczeń pomiędzy poszczególnymi krajami i regionami w dziedzinie transformacji cyfrowej i klimatycznej. Ogólnie możemy skonstatować, że wszystkie te wydarzenia służyły wymianie doświadczeń i dobrych praktyk regionów europejskich, merytorycznie służące optymalizacji rozwiązywania problemów, a politycznie budowaniu więzi pomiędzy zamieszkującymi różne regiony Europejczykami.

Kolejną przestrzenią aktywności Biura było jego uczestniczenie w pracach różnych sieci tworzonych przez europejskie regiony. Jedną z nich była Europejska Sieć Regionów Chemicznych powstała w 2004 r., także z inicjatywy Mazowsza. Jak sama nazwa wskazuje skupia ona te regiony, w których rozwinięty jest przemysł chemiczny². Zorganizowane w nią regiony z Polski, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Włoch, Hiszpanii, Holandii i Estonii, wspólnie zgłosiły w 2020 r. wiele opinii dotyczących polityki Unii

² Tamże, s. 9.

w zakresie przemysłu chemicznego i jego otoczenia, odnoszących się do transformacji energetyki, roli wodoru i tworzyw sztucznych, recyklingu oraz roli konsultacji społecznych w przekształcaniu sektora energetycznego i chemicznego, a także miejsca przemysłu chemicznego w ramach polityki zrównoważonego rozwoju. W pracach tej sieci regularnie brali udział pracownicy Biura, którzy m.in. współorganizowali konferencję pt. „Budowanie zrównoważonego przemysłu chemicznego jutra: reakcja regionów na wspólne europejskie wyzwania”. Następną sieć regionów, w której pracach uczestniczą to Sieć Regionów Europejskich Wykorzystująca Technologie Kosmiczne. Regiony w tej sieci zrzeszone wspólnie wykorzystują unijny program Copernicus, realizowany przez Komisję Europejską oraz Europejską Agencję Kosmiczną, Europejską Organizację Eksploatacji Satelitów Meteorologicznych oraz Europejskie Centrum Prognoz Średnioterminowych, którego celem jest wykorzystywanie technologii obserwacji Ziemi z kosmosu dla działań mających na celu ochronę środowiska, ochronę ludności i zapewnienie bezpieczeństwa. Program ten jest europejskim wkładem w budowę w trakcie tworzenia Globalną Sieć Systemów Obserwacji Ziemi. Pracownicy Biura brali udział w pracach zarządu tej sieci oraz w odbywanych zdalnie sesjach informacyjnych. Trzecią siecią, w której pracach brało udział Biuro była Europejska Sieć Regionów Podmiejskich. Uczestniczą w organizowanych przez nią spotkaniach roboczych i w zgromadzeniach generalnych sieci, biorąc udział w wypracowywaniu opinii dla odpowiednich komisji Komitetu Regionów, Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej. Pośrednio więc, choć w niewielkim zakresie, wpływało na budowanie polityki Unii Europejskiej dotyczącej wzajemnych relacji i powiązań środowisk wiejskich, podmiejskich i miejskich – i w tym sensie oddziaływało na politykę przestrzenną dotyczącą europejskich metropolii.

Szczegółne miejsce wśród zadań realizowanych przez Biuro zajmuje działalność informacyjna. Polega ona na dostarczaniu władzom i instytucjom województwa mazowieckiego przygotowanych do dalszego wykorzystania informacji dotyczących prowadzonej przez Unię Europejską polityki regionalnej i jej relacji z polskimi samorządami. Wiele spośród informacji opracowanych i przekazanych przez Biuro było potem wykorzystywanych i w przetworzonej formie publikowanych w różnego rodzaju mediach. Wśród najważniejszych materiałów dotyczących omawianej problematyki trzeba wymienić te dotyczące ustaleń Nadzwyczajnego Szczytu Rady Europejskiej z lipca 2020 r., dotyczącego Wieloletnich Ram Finansowych i Planów Odbudowy oraz inne opracowania na temat przygotowywania przez instytucje europejskie decyzji dotyczących pomocy dla społeczeństw, gospodarek i państw Unii, dotkniętych negatywnymi skutkami epidemii COVID-19. Powstałe w Biurze materiały dotyczyły oczywiście także innej, bieżącej problematyki, niewarunkowanej bezpośrednio epidemią. Warto tutaj wspomnieć notatki na temat wypracowywanych przez instytucje wspólnotowe rozwiązań dotyczących transformacji cyfrowej europejskich samorządów terytorialnych, w tym przede wszystkim miast, czy notatki dotyczące rozwiązań unijnych dotyczących ochrony środowiska i klimatu.

Marszałek województwa mazowieckiego Adam Struzik, w swoim przygotowanym na potrzeby tej publikacji, spisany drukiem wywiadzie³, wśród dziedzin współpracy międzynarodowej realizowanej bezpośrednio przez Mazowsze, na pierwszym miejscu wymienia kulturę i dziedzictwo historyczne. Typowymi formami współpracy w tej sferze są festiwale i koncerty. W listopadzie 2015 r. we Lwowie odbył się festiwal „Odkrywamy Paderewskiego”. Podczas uroczystości jego otwarcia wręczono specjalne medale „Pro Masovia”⁴ działaczom kultury, szczególnie zasłużonym dla popularyzacji kultury polskiej – dyrektorowi tego festiwalu Adamowi Bali, dyrektorowi Lwowskiej Filharmonii Obwodowej Wołodymirowi Sywochipowi oraz dyrektorowi Opery Lwowskiej Tadejowi Ederowi. Głównym artystycznym punktem tej uroczystości było zaprezentowane przez Zespół Pieśni i Tańca „Mazowsze”, przedstawienie „Cud mniemany, czyli krakowiaczy i górale” z muzyką Jana Stefaniego i librettem Wojciecha Bogusławskiego. W 2016 r. w Europejskim Centrum Matecznik Mazowsze (ECMM) odbył się jubileuszowy koncert zatytułowany „Brel”, zorganizowany wspólnie przez województwo mazowieckie i zaprzyjaźniony, belgijski region Bruksela-Stolica. Ten inspirowany twórczością Jacques’a Brela koncert jazzowy został zorganizowany z okazji 15-lecia podpisania umowy partnerskiej pomiędzy obydwoma regionami, a w uroczystości uczestniczyli: ze strony Mazowsza – Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik, ze strony Brukseli Minister Rządu Regionalnego Jean-Luc Vanraes. Koncerty i wydarzenia kulturalne towarzyszyły także innym spotkaniom najwyższych władz Mazowsza z ich odpowiednikami z regionów zaprzyjaźnionych, tak było w październiku 2015 r. podczas uroczystości 25-lecia powstania Kraju Związkowego Saksonia-Anhalt obchodzonych w Wittenberdze i Halle i w związku z oficjalną wizytą delegacji tego niemieckiego regionu na Mazowszu w 2018 r. Bezpośrednia współpraca kulturalna województwa mazowieckiego nie dotyczyła tylko regionów graniczących z Polską czy stolicy Unii Europejskiej. Dobrymi przykładami takiej współpracy z partnerami azjatyckimi są wystawy organizowane przez Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie, którego organem założycielskim jest województwo mazowieckie. W muzeum tym w 2015 r. zorganizowano we współpracy z partnerami chińskimi wystawę „Chiński drzeworyt noworoczny z prowincji Szantung”, a w 2018 r. muzeum to wspólnie z Narodowym Muzeum Folkloru Korei otworzyło „Galerię koreańską”.

Kolejną dziedziną intensywnej współpracy zagranicznej województwa mazowieckiego jest opieka zdrowotna. W 2021 r. zaprzyjaźniona z Mazowszem Brandenburgia

³ Wywiad (spisany drukiem) z Marszałkiem Województwa Mazowieckiego Adamem Struzikiem, lipiec 2021 (na prawach maszynopisu).

⁴ Medal „Pro Masovia” jest odznaczeniem przyznawanym przez Marszałka Województwa Mazowieckiego, na mocy uchwały sejmiku nr 142/6 z 10 lipca 2006 r. W uchwale tej czytamy: „Medal jest wyróżnieniem okolicznościowym nadawanym za wybitne zasługi osobom oraz instytucjom, które całokształtem działalności zawodowej, społecznej, publicznej lub realizacją swoich zadań na rzecz Województwa Mazowieckiego przyczyniły się do gospodarczego, kulturalnego lub społecznego rozwoju Województwa Mazowieckiego”.

dostarczyła do Polski materiały i urządzenia medyczne wspomagające walkę z panującą na świecie, w Europie, w Niemczech i w Polsce epidemią COVID-19. Strona polska otrzymała od sąsiadów medyczne urządzenia do nieinwazyjnego wspomagania oddychania, maseczki, płyn dezynfekcyjny, rękawiczki winylowe i pulsoksymetry. Z kolei z partnerami szwedzkimi, w konsekwencji podjęcia w 2002 r. współpracy partnerskiej z regionem sztokholmskim, mazowiecka służba zdrowia prowadziła i prowadzi szereg działań w takich dziedzinach jak ratownictwo medyczne, polityka uzależnień czy leczenie chorych na stwardnienie rozsiane⁵.

Szczególne miejsce wśród dziedzin aktywności międzynarodowej największego polskiego województwa zajmuje gospodarka. Jak współpraca z partnerami europejskimi i unijnymi ma charakter przede wszystkim polityczny, wynika z bliskości geograficznej i jest powiązana z geopolityką realizowaną przez rząd polski, tak współpraca gospodarcza dominuje we współpracy z partnerami pozaeuropejskimi. Wiodącą rolę odgrywa w tym aspekcie partnerstwo z prowincjami chińskimi – Szantung i Hebei, z którymi łączy Mazowsze podpisane umowy o współpracy, ale kontakty dotyczą także innych prowincji – Hunan, Jiangxi i Shanxi. Delegacje wszystkich tych chińskich regionów gościły na Mazowszu w latach 2015–2019. Rozmowy dotyczyły możliwości realizowania przez stronę chińską różnego rodzaju projektów inwestycyjno-technologicznych, prezentacji potencjału inwestycyjno-gospodarczego Mazowsza, prawno-politycznych uwarunkowań działalności gospodarczej w obu państwach oraz ogólnych warunków obustronnej i wspólnej działalności gospodarczej. Współpraca z partnerami chińskimi nie ogranicza się do prac przygotowujących grunt pod przyszłą współpracę podmiotów gospodarczych z obu krajów. Na targach China Homelife organizowanych w Nadarzynie w 2019 r. samorząd mazowiecki zorganizował stoisko, na którym prezentowało swoje produkty kilkanaście mazowieckich przedsiębiorstw. Mazowsze bierze czynny udział w pracach Kongresu Gospodarczego Państw Europy Środkowowschodniej, współpracującego z partnerami chińskimi. W działalność na rzecz gospodarczej współpracy Mazowsza i innych regionów naszej części Europy z partnerem chińskim zaangażowany jest osobiście marszałek Adam Struzik, który w 2021 r. wziął udział w Forum Liderów Lokalnych Chiny – Regiony Europy Środkowej i Wschodniej „17+1”. W forum tym uczestniczyli przedstawiciele 21 chińskich prowincji i 17 regionów europejskich. Celem tego przedsięwzięcia było pogłębienie mechanizmów współpracy pomiędzy Chinami i regionami państw Europy Środkowowschodniej oraz wszechstronna promocja wielowymiarowej współpracy gospodarczej, naukowej, technologicznej, ale także edukacyjnej, kulturalnej i sportowej na poziomie lokalnym⁶.

W kontaktach z partnerami amerykańskimi gospodarka jest dziedziną dominującą. Dokumenty podpisane ze stanem Newada zakładają wspieranie młodych, rozpoczynających działalność przedsiębiorstw (*start-up*). Mają być one oparte na innowacyjnych

⁵ Wywiad (spisany drukiem)..., s. 4.

⁶ Tamże, s. 4–5.

rozwiązaniach technologicznych. W grudniu 2018 r. został podpisany „Program współpracy między Stanem Nevada i Województwem Mazowieckim w zakresie wspierania młodych innowacyjnych przedsiębiorstw”. Władze Mazowsza wspólnie z amerykańskimi partnerami współuczestniczą w programie Nevada-Mazovia Acceleration Bridge. W ramach współpracy z partnerami z tego stanu w 2019 r. gościła w Polsce delegacja 20 naukowców z Uniwersytetu Reno. W 2021 r. zaplanowane jest przedłużenie ważności podpisanego w 2018 r. listu intencyjnego⁷.

Współpraca zagraniczna województwa mazowieckiego w dziedzinie gospodarki z partnerami europejskimi ma w znacznej części inny niż z Amerykanami, klastrowy i sieciowy charakter, nieoparty na podpisanych porozumieniach samorządowych. Ten typ współpracy gospodarczej bardzo dobrze ilustruje współpraca z partnerami belgijskimi, a konkretniej z Walonią, z którą Mazowsze nie ma podpisanej umowy partnerskiej. W latach 2014–2016 intensywnie wymieniano z tym regionem informacje i doświadczenia dotyczące logistyki regionalnej i polityki sieciowej oraz klastrowej. W ramach tych prac w 2014 r. przedstawiciele belgijskiego klastra Logistics in Wallonia odwiedzili Mazowsze dwukrotnie – najpierw przeprowadzono studyjną wizytę w Modlinie, następnie w gminie Teresin. W roku następnym przedstawiciele mazowieckich podmiotów zajmujących się logistyką rewizytowali Belgię, odwiedzając centra logistyczne związane z lotniskiem Charleroi w Brukseli i z lotniskiem w Liège oraz z portem rzeczonym w tym mieście, a także zapoznając się z innymi walońskimi ośrodkami logistycznymi. Współpraca z Walonią nie dotyczyła tylko logistyki. Kooperowano z tym regionem w innych dziedzinach, wprowadzając w życie zapisy Programu Wykonawczego do Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Wspólnoty Francuskiej Belgii, Rządem Regionu Walonii i Komisją Współnotową Francuską Regionu Stołecznego Brukseli w latach 2014–2016. Współpraca na podstawie tej umowy również polegała na wzajemnych wizytach studialnych⁸.

Współpraca z Belgami dotyczy nie tylko współpracy klastrowej. W konsekwencji podpisania w 2001 r. porozumienia o współpracy partnerskiej, podjęto m.in. współpracę w dziedzinie gospodarki odpadami będącej elementem Szczegółowego Programu Współpracy między województwem mazowieckim a regionem Bruksela-Stolica w zakresie ochrony środowiska. W jego ramach wymieniano doświadczenia w sprawie realizacji konkretnych przedsięwzięć dotyczących postępowania z niebezpiecznymi odpadami, zarządzania skażonymi gruntami oraz gospodarki w zakresie oczyszczania ścieków. Spotkania specjalistów z obu regionów dotyczyły także prawnych uwarunkowań postępowania z odpadami oraz obowiązków przedsiębiorców zajmujących się produkcją oraz utylizacją odpadów, także tych uciążliwych środowiskowo. Ta sama problematyka była przedmiotem współpracy Mazowsza z partnerskim regionem sztokholmskim.

⁷ Tamże, s. 5.

⁸ Tamże.

Dbające o środowisko naturalne województwo mazowieckie aktywnie współpracuje ze swoimi partnerami zagranicznymi w dziedzinie turystyki. Współpraca ta ma charakter nie tylko bilateralny. Mazowsze jest uczestnikiem i animatorem współpracy międzyregionalnej w tej dziedzinie wielu, nie tylko partnerskich regionów. Wiodącą rolę w tej sprawie odgrywa otwarte w 2009 r. Europejskie Centrum Promocji Kultury Regionalnej i Narodowej „Matecznik-Mazowsze”. W uroczystości inauguracyjnej jego działalność wzięło udział 10 zagranicznych delegacji. W 2016 r. zorganizowano w centrum wystawienniczym Ptak Expo w Nadarzynie targi turystyczne World Travel Show 2016, przedsięwzięcie turystyczne o wyjątkowo szerokim zakresie, w którym brali udział przedstawiciele kilkunastu, nie tylko europejskich regionów: dwa niemieckie kraje związkowe: Saksonia-Anhalt i Brandenburgia; dwa belgijskie regiony: Walonia i Bruksela-Stolica; węgierski Komitat Peszt; chorwacka Żupanija zagrzebska; pięć ukraińskich obwodów: rówieński, winnicki, kijowski, lwowski i tarnopolski; oraz chińska prowincja Szantung. Podczas tego wydarzenia regiony promowały swoje walory turystyczne związane z zaletami czystego środowiska naturalnego oraz dziedzictwa historyczno-kulturalnego. Głównymi wystawcami byli przedsiębiorcy zajmujący się turystyką, a przedstawiciele władz regionalnych występowali w wiodącej, ale subsydiarnej wobec nich roli. Mazowsze promowało się także podczas innych imprez turystycznych. W latach 2014–2019 reprezentanci największego polskiego województwa brali udział w organizowanym w Brukseli festiwalu kulinarnym Eat!Brussels. Zorganizowana w stoisku Mazowsza restauracja serwowała tradycyjne, polskie potrawy i napoje. Podczas tego wydarzenia prezentują się przede wszystkim markowe restauracje z Brukseli, ale zaistnienie na tym festiwalu polskich reprezentantów ma wyjątkowy walor promocyjny, ponieważ gastronomia mazowiecka ma okazję przedstawić swoje walory w najlepszym, belgijskim towarzystwie kulinarnym. Ukazać je mieszkańcom Brukseli, innym Belgom, którzy specjalnie z powodu tego festiwalu przyjeżdżają do swojej stolicy, a także turystom zagranicznym, odwiedzającym stolicę Unii Europejskiej. Podobny charakter mają organizowane w Magdeburgu, czyli stolicy Saksonii-Anhalt organizowane corocznie krajowe dożynki. W ich ramach organizowany jest festyn, w którym uczestniczą także w formie kulinarnej reprezentanci Mazowsza oraz innych, zaprzyjaźnionych z tym krajem związkowym regionów europejskich⁹.

Specjalne miejsce w kontaktach międzynarodowych największego polskiego województwa, podobnie jak innych – regionalnych i lokalnych – samorządów terytorialnych, zajmuje młodzież. Jest to zrozumiałe biorąc pod uwagę budowanie trwałości współpracy międzynarodowej i jej kontynuowanie przez kolejne pokolenie Mazowszan. Rozwijanie kontaktów zagranicznych młodzieży tworzy fundament tej trwałości, która powinna opierać się na indywidualnych i grupowych kontaktach społecznych zaprzyjaźnionych regionów, a nie tylko na oficjalnych i formalnych spotkaniach przedstawicieli władz.

⁹ Tamże, s. 6–7.

Jak pamiętamy w 2006 r. podpisano deklarację o współpracy Mazowsza z francuskim regionem Île-de-France i z niemieckim krajem związkowym Brandenburgia nazywaną Małym Trójkątem Weimarskim. Podpisaniu tego dokumentu towarzyszyły dwa młodzieżowe wydarzenia z udziałem młodych ludzi z Polski, Francji i Niemiec. Pierwsze z nich to czterodniowe spotkanie – w tym seminarium – pod hasłem „Polska, Niemcy, Francja i Europa jutra”, zorganizowane przez Polsko-Niemiecką Współpracę Młodzieży i Niemiecko-Francuską Współpracę Młodzieży. Drugie – pięciodniowe warsztaty fotograficzne noszące nazwę „Święta Narodowe – 3 Maja w Polsce”. W ramach tych warsztatów młodzi fotograficy dokumentowali podpisanie wspomnianej Deklaracji Trójstronnej oraz obchody Święta 3 Maja odbywające się w Warszawie na placu Marszałka Józefa Piłsudskiego. W następstwie tych wydarzeń został utworzony Polsko-Niemiecko-Francuski Parlament/Forum Młodzieży. W ramach tego przedsięwzięcia w latach 2007–2009 zorganizowano trzy kolejne spotkania w Wersalu, Poczdamie i w Warszawie. Podczas obrad tego parlamentu młodzi ludzie z trzech zaprzyjaźnionych europejskich regionów obradowali w ramach tematycznych komisji, wypracowując swoje opinie na temat dotyczących ich problemów życia społecznego. Zostały one następnie, w formie postulatów, zaprezentowane władzom trzech regionów. Nastąpiło to podczas obrad Polsko-Francusko-Niemieckiego Forum Młodzieży w Warszawie. Postulaty przedstawiały innowacyjne pomysły na partycypację młodzieży w życiu społeczno-politycznym w trzech zaprzyjaźnionych regionach i państwach oraz w Unii Europejskiej¹⁰. Aktywność zagraniczna województwa mazowieckiego dotycząca młodzieży nie ograniczała się do kontaktów z jej rówieśnikami z Unii. W latach 2016–2019 Choraław Mazowiecka Związku Harcerstwa Polskiego zorganizowała dla około 150 ukraińskich dzieci pobytu wypoczynkowe w Polsce w ramach akcji „Pogodne Lato”. Były to dzieci z Krymu, z objętych wojną obwodów wschodnich oraz dzieci weteranów ukraińskich¹¹.

Prowadzenie współpracy zagranicznej przez różnego rodzaju mazowieckie podmioty społeczne i gospodarcze jest często wspierane przez administrację województwa mazowieckiego, która także bezpośrednio współpracuje z administracjami zaprzyjaźnionych zagranicznych regionów. Jeszcze przed wejściem Polski do Unii Europejskiej szczególnie intensywnie współpracowano z Francuzami z regionu Île-de-France i z Belgami z regionu Bruksela-Stolica. Spotykali się przedstawiciele najwyższych władz regionalnych, urzędnicy i radni uczestniczyli w różnego rodzaju konferencjach, seminariach, wizytach studyjnych i warsztatach organizowanych głównie dla przygotowania strony polskiej do mającej nastąpić akcesji do Wspólnoty. W tym okresie, jak pamiętamy, w 2002 r. otwarte zostało mazowieckie przedstawicielstwo w Brukseli. Doskonaleniu jakości pracy urzędów regionalnych służyła i służy współpraca z administracją Komitatu Peszt, której apogeum nastąpiło w 2004 r., kiedy odbyły się wizyty studyjne oraz konsultacje

¹⁰ Tamże, s. 8.

¹¹ Tamże, s. 4.

ekspertów służące wprowadzaniu w zaprzyjaźnionych urzędach normy ISO 9001:2000. Doskonaleniu pracy regionalnej administracji ukraińskiej służyła wizyta na Mazowszu słuchaczy Regionalnego Instytutu Administracji Państwowej z Charkowa, którzy przebywając w Polsce na zaproszenie Krajowej Szkoły Administracji Publicznej, uczestniczyli w szkoleniu współorganizowanym przez władze Mazowsza pt. „Wizerunek regionu w Unii Europejskiej oraz atrakcyjność inwestycyjna regionu na przykładzie województwa mazowieckiego”. Przykładem współpracy urzędniczej z partnerami z Europy Zachodniej jest współpraca w dziedzinie planowania przestrzennego ze szwedzkim regionem sztokholmskim. W latach 2004–2008 planiści z obu regionów regularnie się spotykali podczas tematycznych warsztatów. Wymieniano doświadczenia i konsultowano rozwiązania planistyczne dotyczące regionów, stosowane w obu krajach. W 2005 r. pracownicy Mazowieckiego Biura Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego oraz Sztokholmskiego Biura Rozwoju Regionalnego i Transportu wspólnie opracowali raport porównawczy dotyczący procesów planistycznych i rozwojowych oraz realizowanych strategii obu regionów. Dokument ten został opublikowany w obu krajach. Innym przykładem współpracy z samorządowcami z tak zwanej „starej Unii” była zrealizowana w 2018 r. wizyta młodych urzędników z holenderskiej prowincji Holandia Południowa (Zuid-Holland). Poprzez zwiedzanie różnych miejsc na terenie Mazowsza, samorządowcy z Holandii zapoznali się z gospodarczym i społecznym potencjałem największego z polskich regionów oraz uczestniczyli w promocyjno-targowym wydarzeniu pod nazwą Forum Rozwoju Mazowsza, gdzie brali udział w warsztatach dotyczących polityki miejskiej, gospodarki cyrkulacyjnej oraz rozwoju szeroko rozumianej branży spożywczej. Wymieniono także doświadczenia odnoszące się do współpracy międzynarodowej i klastrowej regionów. Tego typu kooperacji poświęcone są coroczne, organizowane od kilku lat przez województwo konkursy dla organizacji pozarządowych. Ta forma wspierania aktywności mieszkańców i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego jest praktyczną realizacją zadania publicznego pod nazwą „Działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami”. W ramach tego konkursu wsparło ponad 15 organizacji pozarządowych, które realizowały projekty mające na celu integrację społeczności Mazowsza ze społecznościami zagranicznych partnerów¹².

Województwo mazowieckie wobec najazdu Rosji na Ukrainę

Województwo mazowieckie, podobnie jak inne polskie samorzady terytorialne, zaangażowało się w pomoc zaatakowanej 24.02.2022 r. Ukrainie. Oczywiście pomoc w skali regionu, tym bardziej największego polskiego regionu jakim jest Mazowsze, była nieporównywalna z pomocą w skali gminnej czy powiatowej. W sensie politycznym

¹² Tamże, s. 7–9.

władze tego samorządu regionalnego, podobnie jak innych polskich regionów samorządowych, zachowały się tak jak władze samorządów lokalnych. Zerwano kontakty z partnerami rosyjskimi. Mazowsze wypowiedziało umowy o współpracy z obwodem moskiewskim i obwodem smoleńskim. Zanim to nastąpiło, podjęto rozmaite działania wspierające Ukraińców.

Już 28 lutego, czyli w 4 dni po rosyjskiej agresji zarząd województwa mazowieckiego spotkał się na nadzwyczajnym posiedzeniu, poświęconym pomocy napadniętym sąsiadom. Zdecydowano o uruchomieniu z rezerwy budżetowej 1 miliona złotych na pilną pomoc uchodźcom. Omówiono przygotowywanie dalszej pomocy i zdecydowano konsultować się w tej sprawie z partnerskimi regionami z Ukrainy: kijowskim, lwowskim, odeskim i winnickim.

Specyficzną i odrębną formą pomocy w stosunku do aktywności w tej sprawie samorządów lokalnych, takich jak gminy i powiaty, jest zorganizowanie transportów kolejowych, którymi przywożono uchodźców na Mazowsze. Ta forma pomocy była warunkowana możliwościami samorządu regionalnego, których samorzady lokalne nie miały, a mianowicie dysponowanie jako jednostka założycielska kolejowymi środkami transportowymi, czyli Kolejami Mazowieckimi. Już 2 marca 2022 r. zaczęły funkcjonować pociągi humanitarne. Uruchomiono specjalne połączenia na linii Warszawa Wschodnia – Dorohusk i z powrotem. Składy te były złożone z piętrowych wagonów, w których w drodze powrotnej znajdowało się jedzenie, napoje i środki higieny. W komunikatach dla pasażerów posługiwano się językiem ukraińskim, a do dyspozycji uciekinierów był specjalistyczny personel: lekarz, pielęgniarki, psycholog, pedagog, tłumacz. Podobne transporty uruchomiono na trasie Warszawa Wschodnia – Chełm. Przewieziono takimi pociągami tysiące ludzi, głównie kobiet, dzieci, seniorów i osoby z niepełnosprawnościami.

Rozwijając swoją działalność na rzecz napadniętych sąsiadów, 22 marca władze Mazowsza zwiększyły budżet o 4 miliony, z przeznaczeniem na pomoc ukraińskim społecznościom lokalnym i regionalnym. Asortyment przekazanych na Ukrainę przez omawiany samorząd towarów jest zbliżony do tego, który dotyczył darów z innych, polskich wspólnot terytorialnych. Wysłano więc przenośne zestawy ratownictwa medycznego, materiały opatrunkowe i apteczki, środki aseptyczne, koce ratunkowe, kołdry, poduszki, śpiwory, natomiast mazowieckie pogotowie ratunkowe przekazało 15 ambulansów. Zakupiono także specjalistyczny sprzęt medyczny, czyli przenośne aparaty rentgenowskie, które przekazano do szpitali we Lwowie, leczących m.in. weteranów wojennych. Co istotne, asortyment przekazywanych przez Mazowsze darów jest uzgadniany z partnerami ukraińskimi. To oni określają co jest im najbardziej potrzebne. Jest to więc pomoc bardzo racjonalna i można rzec „celowana”. W jej ramach przekazywane są sprzęty nie tylko medyczne. Dostarczany jest różnego rodzaju sprzęt strażacki: hełmy, rękawice, prądownice wodne, kombinezony, motopompy, ale także bojowy wóz strażacki. Centrum Zarządzania Kryzysowego we Lwowie otrzymało agregat prądotwórczy. Zaplanowano także pomoc na przyszłość, która to pomoc ma być adresowana

do konkretnych, lokalnych jednostek administracyjnych czy instytucji pomocowych, takich jak Caritas oraz innych uzgodnionych z Ukraińcami podmiotów¹³.

W Polsce pomocą uchodźcom zajęły się wyspecjalizowane jednostki organizacyjne omawianego regionu: Departament Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej oraz Wojewódzki Urząd Pracy. Wszystkie mazowieckie placówki służby zdrowia zostały udostępnione obywatelom Ukrainy¹⁴, którzy zostali także objęci opieką wyspecjalizowanych instytucji pomocy społecznej. Pomoc samorządu wojewódzkiego dotyczyła więc zapewnienia potrzebującym uchodźcom wyżywienia, na które przeznaczono 2 miliony złotych, miejsca zamieszkania i opieki medycznej¹⁵. Istotną częścią pomocy udzielonej przez samorząd mazowiecki było informowanie potrzebujących o sposobie i możliwościach uzyskania numeru PESEL, pracy, zdobycia kwalifikacji zawodowych, uruchomienia własnej działalności gospodarczej, znalezienia mieszkania czy napisania *curriculum vitae*. Zajmowało się tym Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie współpracując w tej sprawie z placówkami dzielnic Warszawy oraz realizując omawiane zadania wraz z filiami WUP działającymi na Mazowszu. Ogółem, w okresie od wybuchu wojny do 10 czerwca, z omawianych usług CiPKZ i współpracujących z nim instytucji skorzystało 1210 obywateli Ukrainy. Należy także zaznaczyć, że na rzecz potrzebującej pomocy Ukrainy i jej obywateli podjęły działania nie tylko instytucje województwa mazowieckiego, także pracujący w nich urzędnicy. Zorganizowano zbiórki rozmaitych darów – i rzeczowych, i finansowych¹⁶. Świadczy to o spontaniczności akcji pomagania zaatakowanym Ukraińcom oraz zbieżności zachowania władz województwa i pracowników jego instytucji. Podobnie jak skuteczność zbiorów na terenie samorządów w omawianym województwie świadczy o zgodności działania władz samorządowych z intencjami członków wspólnot terytorialnych, które te władze reprezentują.

¹³ *Działania Samorządu Województwa Mazowieckiego w związku z wojną w Ukrainie*. Prezentacja multimedialna przygotowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie Departament Organizacji, Warszawa, maj 2022, (na prawach maszynopisu).

¹⁴ Notatka informacyjna przygotowana na prośbę S. Falińskiego w Departamencie Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie, czerwiec 2022 (na prawach maszynopisu).

¹⁵ Notatka informacyjna przygotowana na prośbę S. Falińskiego w Mazowieckim Centrum Pomocy Społecznej (oprac. W. Królik), Warszawa, czerwiec 2022 (na prawach maszynopisu).

¹⁶ *Działania, które podjęło Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej (CIZ) Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie na rzecz uchodźców z Ukrainy*, notatka informacyjna powstała na prośbę S. Falińskiego (oprac. D. Kosmowska i A. Ivchenko), Warszawa, czerwiec 2022 (na prawach maszynopisu).

Podsumowanie

Przedstawiona na początku artykułu (w jego pierwszej części) hipoteza ogólna potwierdziła się, a sformułowane tam pytania badawcze, pozwalają stwierdzić, że przedstawiona działalność międzynarodowa województwa mazowieckiego nie poddaje się jednoznacznej charakterystyce i jednowymiarowej ocenie. Przede wszystkim trzeba pamiętać o tym, że jej zasadnicze formy są warunkowane porządkiem prawnym obowiązującym w Polsce, a jej kierunki określono uchwalanym dwukrotnie i zmienianym dokumentem, czyli *Priorytetami współpracy zagranicznej Województwa Mazowieckiego*. Te drugie, uchwalone w 2006 r. w żadnym razie nie stoją w sprzeczności do tych uchwalonych w 2000 r. Obowiązujące *Priorytety* są konsekwencją członkostwa Polski w Unii Europejskiej i stanowią rozwinięcie tych wcześniejszych, tak jak te wcześniejsze miały być elementem przygotowań Polski do integracji z tą wspólnotą. W obu więc przypadkach priorytet został jasno określony.

Wskazany priorytet geopolityczny determinował i cały czas determinuje współpracę zagraniczną województwa mazowieckiego, z tym, że nie wyklucza on aktywności omawianego województwa na innych kierunkach, które jednak mają charakter uzupełniający w stosunku do tego podstawowego. W jego ramach ewoluowało zaangażowanie Mazowsza w Europie. Wskazuje na to zestawienie najwcześniejszych partnerów zagranicznych (włoski region Veneto, francuski Île-de-France, belgijski Bruksela-Stolica) z tymi późniejszymi, bliższymi geograficznie partnerami (niemieckimi landami, czyli krajami związkowymi – Saksonia-Anhalt, Brandenburgia, skandynawski region sztokholmski czy węgierski Komitat Peszt). Bliskość geograficzna w ramach Europy miała i ma bardzo duże znaczenie dla wyboru partnerów zagranicznych Mazowsza, którego rola zwiększała się wraz ze wzrostem znaczenia Polski na naszym kontynencie (rosyjskie obwody smoleński oraz moskiewski) i w ramach Unii Europejskiej (słowackie województwo bratysławskie, czeskie środkowo-czeskie, fiński region Helsinki-Uusima czy chorwacka Żupania zagrzebska). Specjalne miejsce wśród bliskich geograficznie Mazowszu partnerów zagranicznych zajmują obwody ukraińskie (Iwowski, kijowski, odeski, winnicki). Współpraca z nimi była i jest funkcją zaangażowania Polski w politykę wschodnią całej Unii, ale także wynika ona ze wspólnego dziedzictwa historycznego Polski i Ukrainy. Wśród umów wewnątrzunijnych szczególne miejsce zajmuje, będący konsekwencją porozumienia na poziomie ogólnopaństwowym Francji, Niemiec i Polski, tak zwany Mały Traktat Weimarski będący regionalnym układem pomiędzy regionem Île-de-France, landem Brandenburgia i województwem mazowieckim. To porozumienie z 2005 r. miało umacniać współpracę regionów stołecznych najsilniejszych z państw tak zwanej „starej Unii” z regionem stołecznym najsilniejszego państwa spośród nowo przyjętych do Unii w 2004 r.

Mniej ściśle powiązane z polityką zagraniczną państwa polskiego były i są inne, dalsze geograficznie regiony zaprzyjaźnione z Mazowszem. Perspektywy korzystnej współpracy gospodarczej motywowały porozumienia z chińskimi prowincjami Szantung i Hebei, amerykańskim stanem Nevada czy kazachskim obwodem akmolińskim.

Cechą charakterystyczną współpracy zagranicznej Mazowsza, jako reprezentatywnego przedstawiciela polskich samorządów regionalnych jest to, że samorzady te często występują w roli pośrednika w doprowadzaniu do bezpośredniej współpracy samorządów lokalnych, czyli gmin i powiatów. Jest to naturalne w zdecentralizowanych i demokratycznych państwach prawnych, w których bezpośrednimi podmiotami współpracy powinni być członkowie i wspólnoty społeczeństwa obywatelskiego oraz właściciele opartych na własności prywatnej podmiotów gospodarczych, a nie przede wszystkim zorganizowani w instytucje przedstawiciele władzy państwowej, czy to ogólnokrajowej, czy regionalnej. Władza ta powinna wspomagać i aktywizować współpracę obywateli, a nie ich w tej współpracy zastępować lub wyłączać i przez to ograniczać ich aktywność społeczną i gospodarczą. W tej sprawie władza publiczna powinna działać subsydiarnie. Mamy tutaj do czynienia z analogią do roli jaką w stosunku do gmin odgrywają powiaty, które podobnie występują w roli swoistego pośrednika i pewnego rodzaju pośrednika w budowaniu sieci powiązań pomiędzy samorządami gminnymi a ich zagranicznymi odpowiednikami.

Polskie samorzady lokalne i regionalne podejmują najintensywniej współpracę zagraniczną z samorządami z Niemiec [Faliński 2019, s. 38]. Podobnie wygląda to w przypadku województwa mazowieckiego, które najlepiej współpracuje z partnerami z Brandenburgii i z Saksonii-Anhalt¹⁷. Ta bliskość wynika z wielu czynników. Geograficzno-geopolitycznego – Niemcy są naszym bezpośrednim sąsiadem i partnerem w ramach NATO i Unii Europejskiej. Wspólnie współtworzymy Trójkąt Weimarski, który wprawdzie współcześnie jest mniej aktywny niż w latach 90. ubiegłego wieku i na początku XXI, ale ciągle formalnie istnieje. Ekonomicznego – kraj ten jest największym polskim partnerem gospodarczym, z którym powiązani jesteśmy wieloma więzami bezpośredniej wymiany towarowej, wymianą technologii i kooperacją produkcyjną. Historycznego – nasza samorządowa współpraca dwustronna władz i wspólnot lokalnych sięga jeszcze czasów komunistycznych, a osadzona jest w jej intensywnym budowaniu od samego początku odzyskania przez Polskę niepodległości w latach 1989/1990. W sprawie współpracy międzynarodowej aktywność powstałych w 1999 r. województw samorządowych wpisała się w tendencję budowaną wcześniej przez samorzady lokalne – gminy i miasta. Oczywiście to bliskie partnerstwo polskich samorządów terytorialnych z Niemcami w latach 90. XX w. i na początku XXI w. było budowane z równoległe prowadzoną w tej sprawie polityką zagraniczną całego państwa polskiego oraz w związku z tą polityką. Jak się wydaje, współcześnie o dobre relacje polsko-niemieckie bardziej dbają samorzady terytorialne – i te lokalne, i te regionalne – niż państwo polskie. Dowodzą tego także relacje zagraniczne województwa mazowieckiego.

¹⁷ Opracowanie przygotowane w Wydziale Współpracy z Zagranicą Kancelarii Marszałka Województwa Mazowieckiego, według pytań przekazanych przez S. Falińskiego, Warszawa 2021 (na prawach maszynopisu), s. 5–7.

Analiza ewolucji współpracy międzynarodowej województwa mazowieckiego pozwala dostrzec historyczny proces przemiany relacji zachodzących pomiędzy polskim regionem a jego zagranicznymi partnerami. Ewolucję tę można określić następująco: od uczącego się, poprzez mającego relacje partnerskie, do nauczającego. Innymi słowy – od tego, który obserwował, uczył się i upodabniał, uzupełniając o swoją specyfikę, funkcjonowanie w demokratycznym państwie prawnym regionu samorządowego, poprzez tego, który stał się porównywalnym w stosunku do regionów ze „starej Unii”, kończąc na regionie będącym przykładem dla regionów z państwa aspirującego do członkostwa w Unii Europejskiej. Po powstaniu w Polsce województw samorządowych największy polski region występował w stosunku do regionów zachodnioeuropejskich w roli uczącego się od nich roli regionu wchodzącego w skład demokratycznego państwa prawnego. Symbolicznie i umownie to okres przed wejściem Polski do Unii, czyli przed 2004 r. W okresie tym oczywiście współpracowano także z innymi regionami, nienależącymi do państw tak zwanej „starej Unii”, z którymi kooperacja nie miała charakteru determinowanego polskimi aspiracjami przynależności do Unii Europejskiej. Po wejściu Polski do tej wspólnoty rola jej największego regionu w niej rosła i stawała się coraz bardziej partnerska w stosunku do innych regionów tej wspólnoty. Równolegle Mazowsze stawało się w coraz większym stopniu wzorcem dla regionów ukraińskich, czyli regionów z państwa, którego elity planowały wejście ich kraju do wspólnoty, do której Polska weszła w 2004 r. W tym kontekście województwo mazowieckie swoją aktywnością zagraniczną zaczęło pełnić rolę popularyzatora funkcjonowania regionu demokratycznego państwa prawnego, będącego fragmentem międzynarodowej wspólnoty – Unii Europejskiej – opartej na demokratycznym i obywatelskim systemie wartości. Poza oczywistą rolą reprezentanta społeczności mazowieckiej wobec innych społeczności regionalnych, województwo mazowieckie jest instytucją popularyzującą poza Unią tę instytucję i rolę w niej regionów. Popularyzacja ta dotyczy nie tylko państw europejskich nienależących do Unii, ale także krajów spoza naszego kontynentu.

Właśnie jako taki dojrzały i doświadczony organizacyjnie region Unii Europejskiej zachowało się województwo mazowieckie wobec rosyjskiego najazdu na Ukrainę. Skala i różnorodność tej pomocy ze strony Mazowsza była największa spośród wszystkich regionów polskich i wydaje się, że europejskich także.

Materiały źródłowe

Działania, które podjęło Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej (CIZ) Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie na rzecz uchodźców z Ukrainy, notatka informacyjna powstała na prośbę S. Falińskiego (oprac. D. Kosmowska i A. Ivchenko), Warszawa, czerwiec 2022 (na prawach maszynopisu).

Działania Samorządu Województwa Mazowieckiego w związku z wojną w Ukrainie. Prezentacja multimedialna przygotowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie Departament Organizacji, Warszawa, maj 2022 (na prawach maszynopisu).

Faliński S., 2019, *Współpraca międzynarodowa polskich miast i gmin*, Difin, Warszawa.

Faliński S., 2023, *Współpraca międzynarodowa województwa mazowieckiego. Umowy o współpracy zagranicznej*, MAZOWSZE Studia Regionalne, 46, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, Warszawa, s. 39–64, <https://www.doi.org/10.21858/msr.46.03>

Informacja dotycząca działalności Biura Przedstawicielskiego Województwa Mazowieckiego w Brukseli za 2020 r. Dokument wewnętrzny bez miejsca i daty przygotowania, (na prawach maszynopisu), Archiwum Zakładowe Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

Opracowanie przygotowane w Wydziale Współpracy z Zagranicą Kancelarii Marszałka Województwa Mazowieckiego, według pytań przekazanych przez S. Falińskiego, Warszawa 2021 (na prawach maszynopisu).

Prandota W., 2009, *Wybrane zagadnienia zarządzania polityką międzyregionalną na przykładzie porozumień bilateralnych i wielostronnych województwa mazowieckiego*, Praca dyplomowa napisana pod kierunkiem doc. dr S. Jachowicza w ramach Podyplomowych Studiów Menedżerskich dla Administracji Publicznej, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Warszawski (na prawach maszynopisu).

Notatka informacyjna przygotowana na prośbę S. Falińskiego w Departamencie Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie, czerwiec 2022 (na prawach maszynopisu).

Notatka informacyjna przygotowana na prośbę S. Falińskiego w Mazowieckim Centrum Pomocy Społecznej (oprac. W. Królik), Warszawa, czerwiec 2022 (na prawach maszynopisu).

Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego nr 142/6 z 10 lipca 2006 r. w sprawie ustanowienia medalu „Pro Masovia”, Archiwum Zakładowe Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

Wywiad (spisany drukim) z Marszałkiem Województwa Mazowieckiego Adamem Struzikiem, lipiec 2021 (na prawach maszynopisu).

International cooperation of the Mazowieckie Voivodeship Implementation of foreign policy

Part two

ABSTRACT

This article constitutes the second part of the study entitled *International cooperation of the Mazowieckie Voivodeship. Foreign Cooperation Agreements*. It was published in the 46th issue of the quarterly journal MAZOVIA Regional Studies. In this presented section, the international activity of the Mazowieckie Voivodeship is discussed, which constitutes the implementation of directions indicated in the documents analysed in the first part of the article. Therefore, the international activity of Mazovia is presented, grounded in programme documents and the foreign policy of the largest Polish region.

Key words: voivodeship's self-government, Mazowieckie Voivodeship, international cooperation

Stanisław Faliński, dr hab., prof. uczelni / DSc
Uniwersytet w Siedlcach / University of Siedlce
e-mail: sfalinski@onet.pl

cytacja:

Faliński S., 2023, *Współpraca międzynarodowa województwa mazowieckiego. Realizacja polityki zagranicznej*, MAZOWSZE Studia Regionalne, 47, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, Warszawa, s. 57–75,
<https://www.doi.org/10.21858/msr.47.03>

